

Chăm lo văn hoá đọc cho nhân dân SỨ MỆNH CỦA HỆ THỐNG THƯ VIỆN CỘNG CỘNG

■ NGUYỄN DANH THUẬN

Văn hoá đọc giúp cho con người phát huy trí năng sáng tạo, dày công tích luỹ tri thức để làm cho sự sinh tồn và phát triển của xã hội loài người ngày một tốt đẹp hơn. Văn hoá đọc chủ yếu là qua sách, báo truyền thống. Tất nhiên với sự phát triển của Internet có lợi thế rất lớn, nhưng chắc chắn không thể thay thế được sách, báo.

Có một câu châm ngôn rất hay: “Những ý hay trong sách là tiền vốn. Những ý hay trong óc là tiền lãi sinh ra từ tiền vốn đó”. Vốn và lãi về trí tuệ và nhân cách, sách đã làm ra cả vốn và lãi đó, làm giàu có lên hơn mãi trí tuệ và nhân cách con người. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói: “Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu” và “chúng ta phải biến một nước dốt nát, cực khổ thành một nước văn hoá cao và đời sống tươi vui, hạnh phúc”. Thẩm nhuần tư tưởng của Bác, từ khi thành lập nước cho đến nay, Đảng và Nhà nước ta luôn quan tâm và chăm lo đến sự nghiệp thư viện. Trải qua hơn 50 năm xây dựng và phát triển từ 1954 cho đến nay, Việt Nam đã hình thành mạng lưới thư viện rộng khắp cả nước với 2 loại hình cơ bản: hệ thống thư viện công cộng và hệ thống thư viện chuyên ngành, đa ngành. Trong đó, hệ thống thư viện công cộng có sứ mệnh chăm lo đến văn hoá đọc của nhân dân. Tính đến năm 2003, hệ thống thư viện công cộng gồm: thư viện Quốc gia Việt Nam, 64

thư viện tỉnh, thành phố, 577 thư viện cấp huyện, 6477 thư viện, tủ sách, phòng đọc cơ sở do ngành văn hoá thông tin xây dựng, chưa kể đến hàng chục thư viện, phòng đọc sách do tư nhân quản lý tự nguyện phục vụ cộng đồng; 6725 điểm bưu điện văn hoá xã (do Bộ Bưu chính Viễn thông xây dựng) và gần 10.000 tủ sách pháp luật ở xã, phường (do Bộ Tư pháp xây dựng) phục vụ nhân dân ở cơ sở. Hiện nay hệ thống thư viện công cộng có khoảng hơn 17 triệu bản sách, tổng số thẻ cấp cho bạn đọc khoảng 500 nghìn thẻ, bình quân hàng năm bổ sung gần 1 triệu bản sách; mỗi thư viện cấp tỉnh, thành phố bổ sung hàng năm 180 - 240 tên báo, tạp chí; mỗi thư viện cấp huyện bổ sung hàng năm 15 - 30 tên báo, tạp chí; mỗi năm hệ thống thư viện công cộng phục vụ khoảng gần 15 triệu lượt bạn đọc; gần 40 triệu lượt tài liệu được luân chuyển; bình quân gần 0,3 bản sách/người/thư viện công cộng. Hình thức phục vụ bạn đọc rất đa dạng và phong phú như phục vụ tại chỗ, lưu

động (ô tô sách, xe máy chở sách, túi sách, ngựa thồ sách,...). Bạn đọc khai thác thông tin qua mạng nội bộ của thư viện, mạng Internet,... Thực hiện mượn liên thông giữa các thư viện; kết hợp các loại hình thư viện trên địa bàn dân cư theo hướng đa dạng hoá, xã hội hoá; thực hiện luân chuyển sách, báo từ thư viện cấp tỉnh, thành phố, cấp quận, huyện, thị xã xuống cơ sở.

Qua số liệu ở trên ta thấy, trong những năm qua, những người làm công tác trong hệ thống thư viện công cộng - những chiến sỹ của Đảng trên mặt trận tư tưởng văn hoá đã và đang âm thầm, kiên định một sứ mệnh cao cả: chăm lo văn hoá đọc cho nhân dân, góp phần ổn định chính trị, nâng cao dân trí, xoá đói, giảm nghèo, phát triển kinh tế - văn hoá - xã hội và hội nhập quốc tế.

Để không ngừng nâng cao chất lượng phục vụ bạn đọc trong cả nước, trong 2 ngày 30/6 và 1/7/2004, Vụ Thư viện đã phối hợp với Cục Xuất bản tổ chức Hội thảo khoa học "Nhu cầu đọc và hoạt động xuất bản" tại thành phố Đà Nẵng. Mục đích của Hội thảo là phân tích nhu cầu đọc hiện nay của công chúng; thực trạng của hoạt động xuất bản hiện nay đối với nhu cầu đọc; dự báo nhu cầu đọc và triển vọng phát triển của ngành xuất bản đến 2010. Trên cơ sở thực tế nhu cầu đọc của công chúng do ngành thư viện phản ánh khách quan để ngành xuất bản định hướng, điều chỉnh kế hoạch sản xuất cho phù hợp với nhu cầu đọc lành mạnh, thiết thực của công chúng trong thời kỳ công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước. Ngoài ra, ngày 22/8/2004 Bộ Văn hoá Thông tin đã ban hành Quyết định về *Quy định mức kinh phí mua sách lý luận*

chính trị cho các hệ thống thư viện do Nhà nước cấp kinh phí để thực hiện Chỉ thị số 20/CT-TW của Ban Bí thư Trung ương Đảng về nâng cao chất lượng, hiệu quả của công tác xuất bản, phát hành sách lý luận, chính trị trong tình hình mới.

Tuy nhiên, trong những năm gần đây, do sự phát triển nhanh của các phương tiện giải trí khác như: truyền hình, Internet, karaoke, game,... đang lấn át làm giảm nhu cầu đọc của công chúng. Vấn đề này không phải ở một vài quốc gia mà có tính toàn cầu, ví dụ: Nhật Bản có 130 triệu người và tỷ lệ người biết chữ chiếm gần như 100% nhưng hầu hết họ không có thời gian đọc sách. Theo kết quả điều tra của báo Yomiuri Shimbun vào tháng 10/2003, có 48% người trong nhiều tháng không đọc sách. Một nửa số người tham gia điều tra trả lời họ quá bận và 18% cho rằng họ không thích đọc sách. Tại Hồng Kông ước tính chỉ có 5% dân số thường xuyên đọc sách. Ở Thái Lan, mặc dù 91% dân số biết chữ nhưng chỉ có 61% thường xuyên đọc sách, báo. Tuy nhiên, 2/3 trong số đó đọc báo và một nửa đọc tiểu thuyết hay truyện tranh. Bộ Giáo dục Thái Lan cũng thừa nhận rằng mặc dù họ đã tổ chức Hội chợ sách quốc gia đã hơn 30 năm nhưng số người đọc sách không hề tăng lên. Hàn Quốc là quốc gia ham đọc sách đến cuồng tín - có lẽ là truyền thống Khổng giáo nhưng thói quen đọc sách hiện nay cũng đang giảm sút đáng lo ngại. Ngược lại, người dân Singapo được xem là những người say mê đọc sách, một thói quen đã ăn sâu vào nếp sống do họ có một nền giáo dục mang tính cạnh tranh cao và Chính phủ Singapo rất khuyến khích thói quen đọc

sách. Dân số Singapo chỉ có 4 triệu người nhưng năm 2003 có đến 31,75 triệu lượt người đến các thư viện công cộng, tăng 26% so với năm 2002. Song, như nhiều nhà khoa học đã làm thử các nghiên cứu, cho rằng khi nghe, thường người ta chỉ nhớ được 50% thông tin, khi nhìn và nghe trên vô tuyến truyền hình, người ta chỉ nhớ được 60% thông tin. Do đó, những thông tin gì quan trọng, cần nhớ kỹ, cần hiểu thấu đáo thì phải tìm đến sách, báo. Trước mắt, văn hoá đọc đang bị suy giảm, nhưng chắc chắn không bao giờ mất, khi con người luôn luôn vươn tới sự hiểu biết sâu sắc các sự kiện và muốn tiếp cận lập luận của nhiều người. Vì vậy, những người làm công tác trong ngành thư viện nói chung và trong hệ thống thư viện công cộng nói riêng luôn ý thức được trách nhiệm của mình mang một sứ mệnh cao cả - chăm lo đến văn hoá đọc của nhân dân, nhất là ở những vùng sâu, vùng xa, vùng căn cứ địa cách mạng, vùng đồng bào các dân tộc thiểu số... trong quá khứ, hiện tại và mãi trong tương lai.

Ngày 11 - 12/11/2003, những người làm công tác thư viện trong hệ thống thư viện công cộng đã tề tựu tại Thành phố Mỹ Tho tỉnh Tiền Giang để tổng kết hoạt động của mình trong 3 năm qua (2001 - 2003), suy ngẫm thực tại, để hành động tốt hơn trong tương lai đồng thời quán triệt Chỉ thị số: 42 - CT/TW của Ban Bí thư Trung ương Đảng về "Nâng cao chất lượng toàn diện của hoạt động xuất bản" trong đó có ngành thư viện là: "Chăm lo phát triển nhu cầu văn hoá đọc của các tầng lớp nhân dân,... Tập trung củng cố và phát triển hệ thống thư viện, các phòng đọc sách, trước hết là ở cơ sở". □